

УДК 314.4:001.8(477)

Л.А. Чепелевська

Надсмертність чоловіків в Україні: регіональні особливості

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ, Україна

Мета – виявлення регіональних особливостей надсмертності чоловіків в Україні.

Матеріали. Дані Державної служби статистики України.

Методи. Системний підхід, демографічні, математичної статистики.

Результати. Отримані коефіцієнти смертності та надсмертності чоловіків в регіонах України серед всього, міського та сільського населення. Виявлені регіони з надзвичайно високими коефіцієнтами смертності та надсмертності чоловіків.

Висновки. В Україні перевищення смертності чоловіків над смертністю жінок значно вище, ніж у розвинутих країнах світу. Значна надсмертність чоловіків спостерігається в таких регіонах, як Київська, Чернігівська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Житомирська області.

Ключові слова: надсмертність чоловіків, Україна, регіон, місто, село.

Вступ

У аналізі смертності населення окреме місце посідають показники надсмертності. Надсмертність – це перевищення смертності у певному населенні або певній групі (статевій, соціально-економічній, професійній тощо) над рівнем смертності іншого населення (групи). Надсмертність є результатом дії комплексу факторів, що визначають рівень смертності в населенні [1, 5].

Вимірювання надсмертності здійснюється за допомогою індексів надсмертності, які є відносними величинами порівняння і розраховуються як співвідношення коефіцієнтів смертності різних груп населення [2–4].

Мета роботи – виявлення регіональних особливостей надсмертності чоловіків в Україні.

Матеріали та методи дослідження

В роботі застосовувались методи системного підходу, демографічні, математичної статистики. Матеріали – офіційні дані державної служби статистики України.

Результати дослідження та їх обговорення

Коефіцієнти смертності чоловіків в Україні мають регіональні відмінності. Найвищі рівні смертності чоловіків спостерігались в Чернігівській, Запорізькій, Кіровоградській, Житомирській, Київській, Черкаській, Полтавській областях 19,4–17,0%, а найнижчі – 12,5–11,6% в Закарпатській області та в м. Києві (рис. 1).

В містах смертність чоловіків була нижчою (12,9%), ніж серед всього населення (14,3%). Слід відмітити, що найвищі рівні смертності чоловіків

спостерігались в таких регіонах, як Запорізька, Херсонська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Чернігівська області, рівень смертності в яких досягав 16,9–15,1%. Найнижчі рівні були в Тернопільській, Рівненській, Івано-Франківській, Чернівецькій областях та м. Києві: 11,7–11,2‰ (рис. 2).

В сільській місцевості спостерігаються найвищі рівні смертності чоловіків. Вони перевищують рівні смертності міських чоловіків в 1,34 разу і складають по Україні 17,3‰. Такі регіони, як Чернігівська, Київська, Хмельницька, Черкаська, Сумська, Житомирська та Полтавська області відзначаються найвищими рівнями смертності, рівні смертності чоловіків в них склали від 26,7 до 20,0‰. Крім того, в сільській місцевості є регіони з найнижчими рівнями смертності чоловіків. Це Львівська, Рівненська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська області, рівні смертності чоловіків в яких склали 15,0–12,5‰ (рис. 3).

Індекс надсмертності чоловіків є відношенням смертності чоловіків до смертності жінок виражений у відсотках. Перевищення смертності чоловіків над смертністю жінок в Україні, тобто надсмертність чоловіків складала в 2017 р. 111,5%. Найвища надсмертність чоловіків була у м. Києві – 120,1%, в Запорізькій (116,9%), Київській (115,8%), Херсонській (115,4%), Житомирській та Дніпропетровській (113,0%) областях. В деяких регіонах надсмертність чоловіків не досягала достовірної різниці і складала 106,5–104,4%, це Полтавська, Тернопільська, Сумська, Вінницька області (рис. 4).

В міських поселеннях надсмертність чоловіків була більш значною і складала в цілому по Україні 116,8%, а в таких областях як Тернопільська, Рівненська, Житомирська, Київська, Чернігівська, Львівська, Хмельницька, Запорізька, Волинська області та м. Київ досягала 128,6–120,1%.

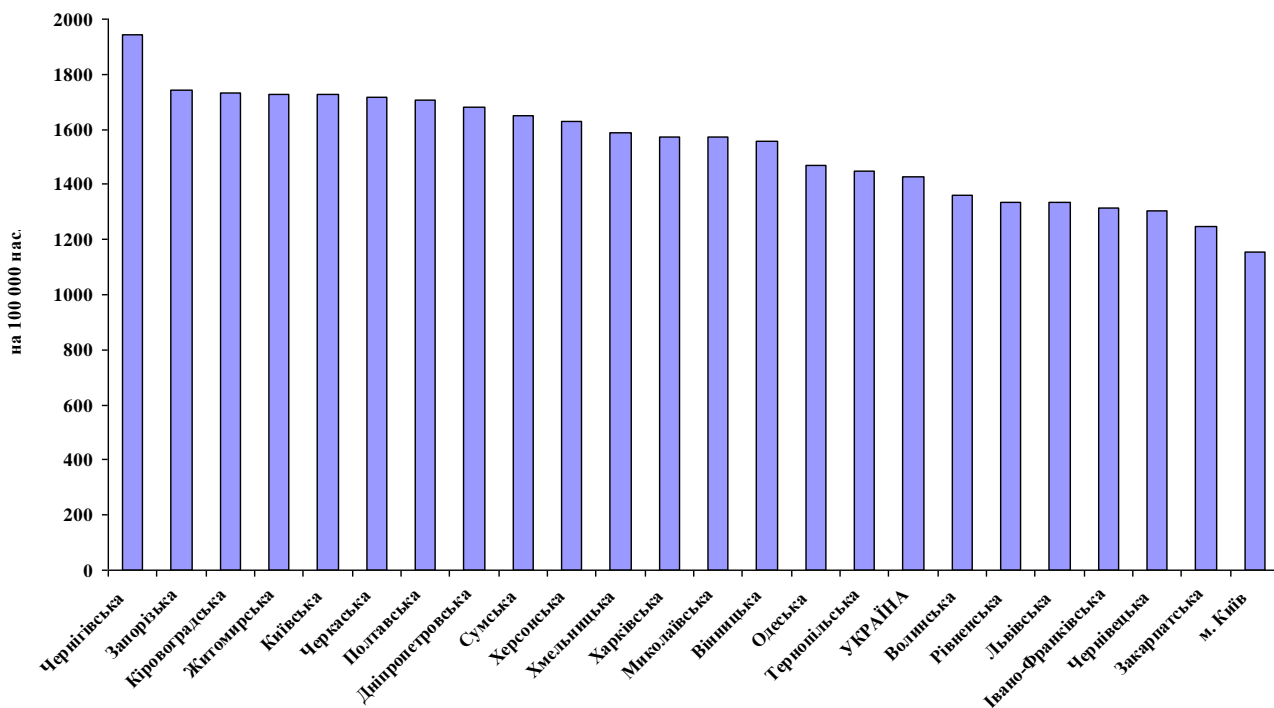

Рис. 1. Смертність чоловіків в регіонах України на 100 тис. відповідного населення, 2017 р.

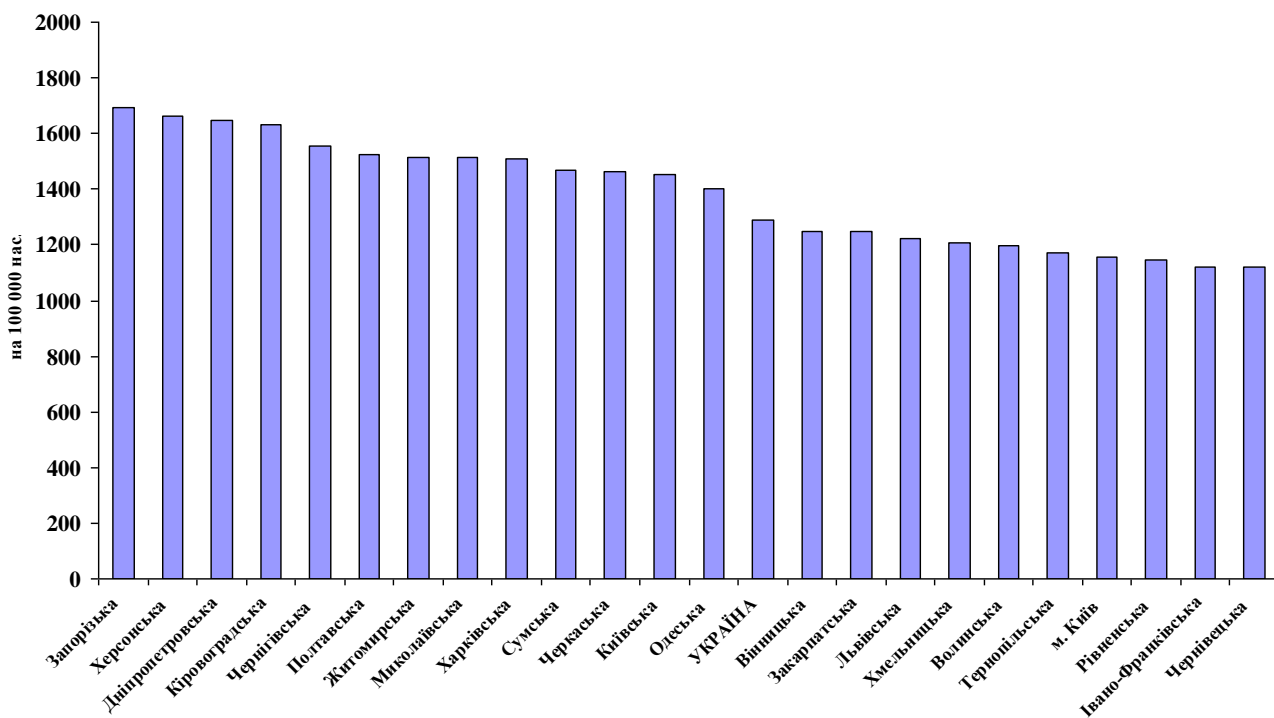

Рис. 2. Смертність міських чоловіків в регіонах України на 100 тис. відповідного населення, 2017 р.

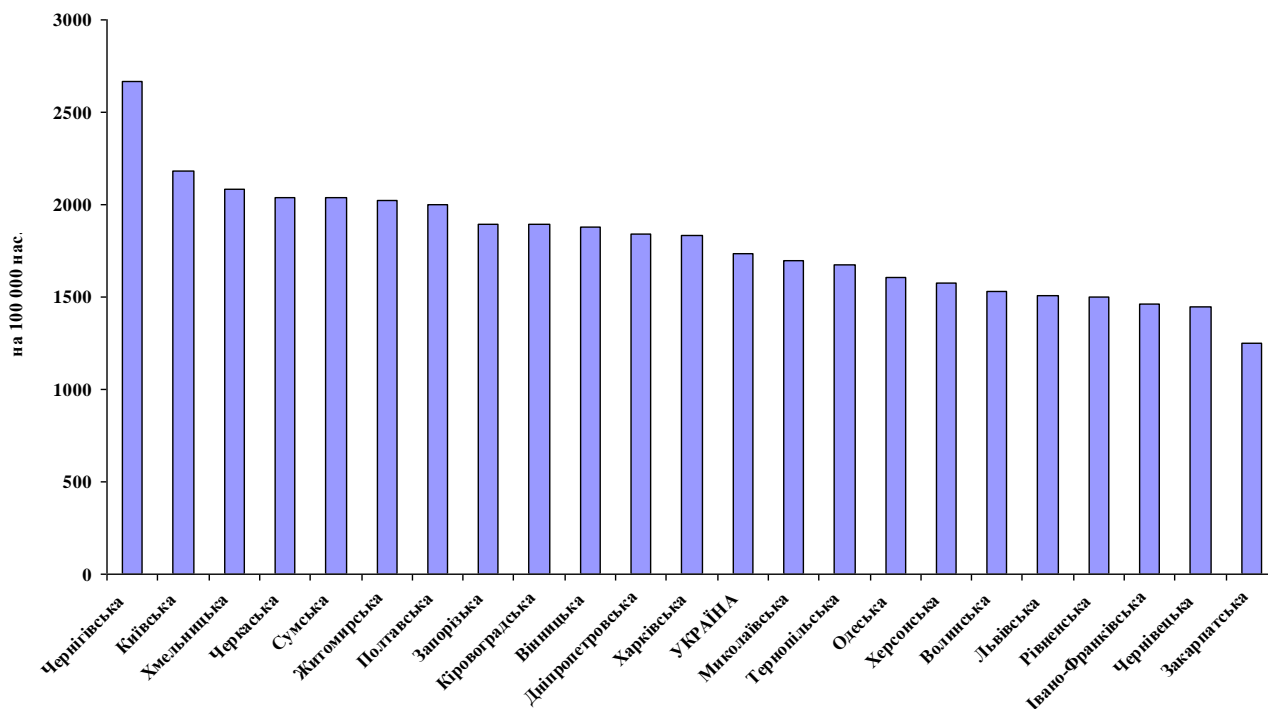

Рис. 3. Смертність сільських чоловіків в регіонах України на 100 тис. відповідного населення, 2017 р.

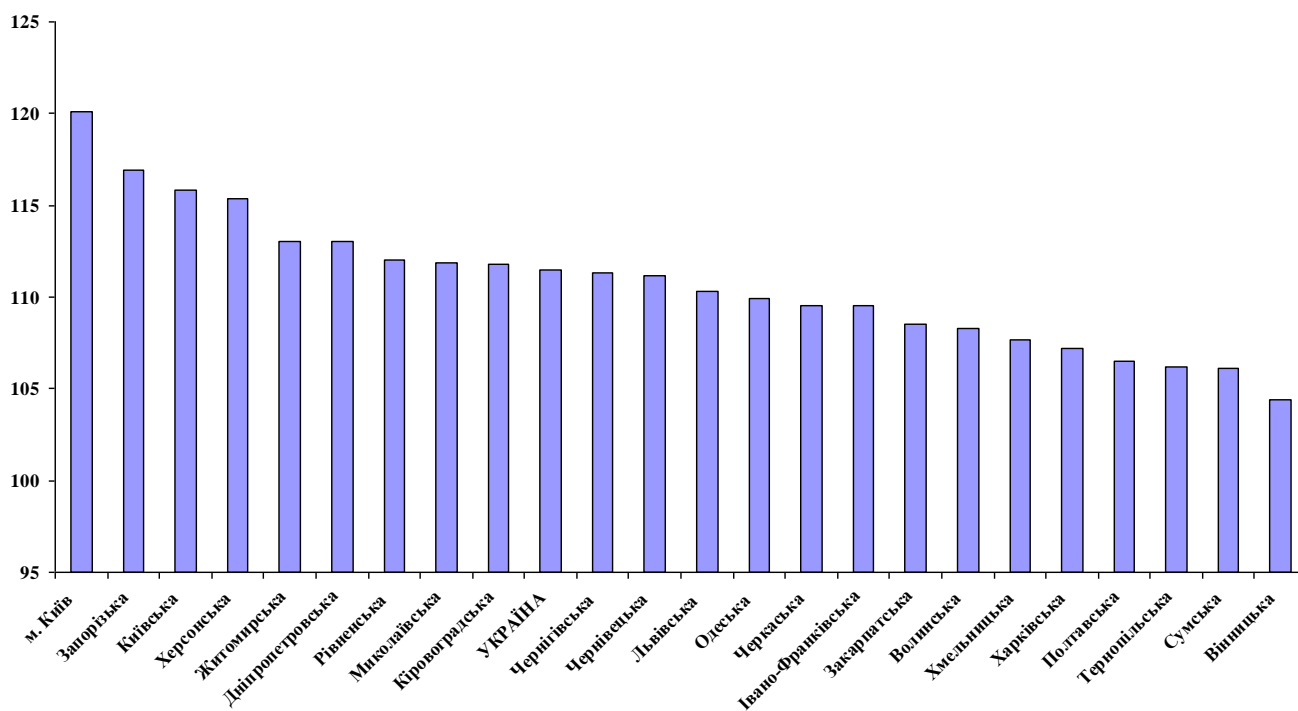

Рис. 4. Надсмертність чоловіків в регіонах України в %, 2017 р.

Разом з тим в ряді областей надсмертність міських чоловіків була нижчою і складала 113,4–108,6%, це Закарпатська, Сумська, Миколаївська, Одеська та Харківська області (рис. 5).

Смертність сільських чоловіків також переважає смертність сільських жінок, але це перевищення було на рівні 102,4%. Більших значень надсмертності сільських чоловіків досягла в Одеській, Херсонській, Київській,

Миколаївській, Чернівецькій, Кіровоградській областях і складала 111,0–107,3%. В ряді областей України серед сільського населення надсмертності чоловіків не спостерігалось, навпаки вона була нижчою, ніж смертність жінок. Співвідношення смертності чоловіків та жінок складало від 99,0% до 95,4%. Це такі області, як Хмельницька, Волинська, Львівська, Полтавська, Вінницька, Тернопільська, Сумська (рис. 6).

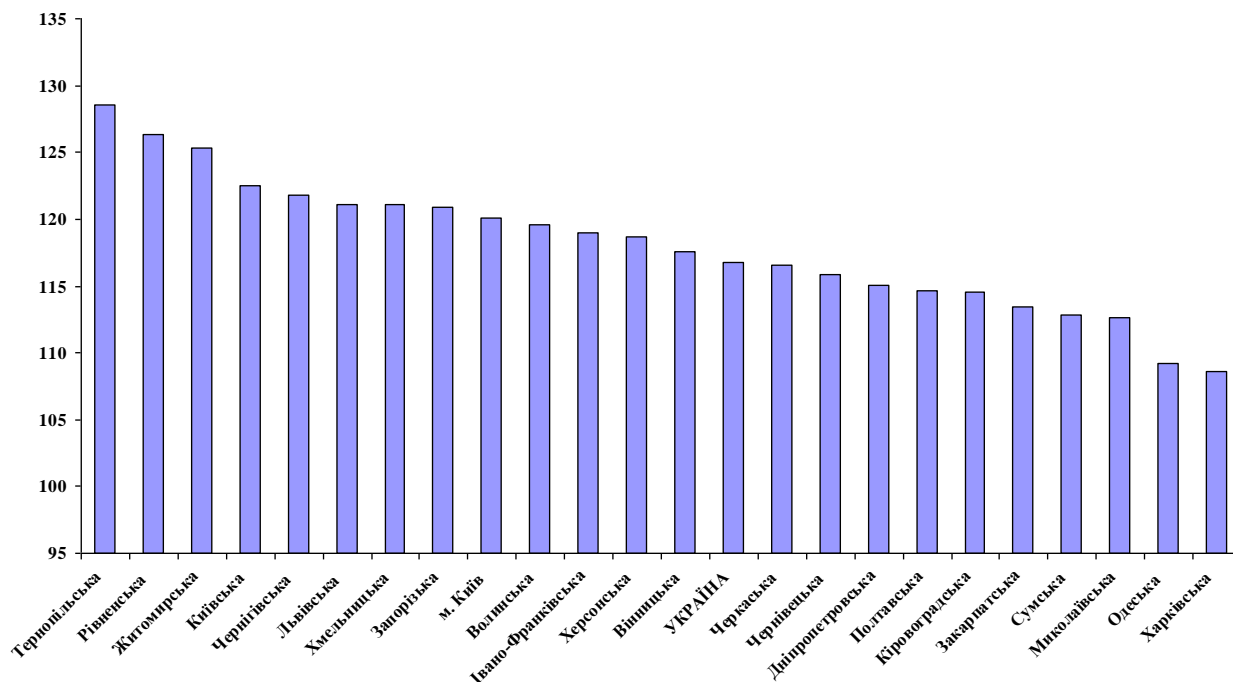

Рис. 5. Надсмертність міських чоловіків в регіонах України в %, 2017 р.

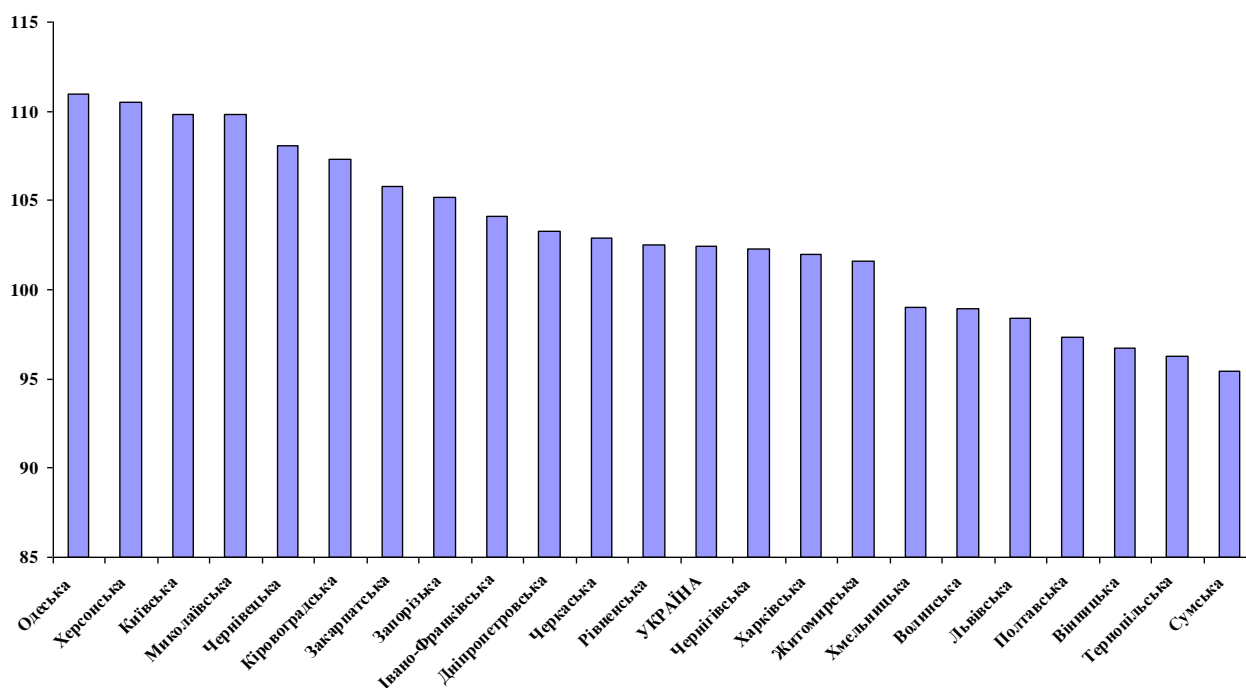

Рис. 6. Співвідношення смертності сільських чоловіків та сільських жінок в регіонах України в %, 2017 р.

Висновки

В Україні, як і в розвинутих країнах світу, смертність чоловіків перевищує смертність жінок, що обумовлено різними причинами, в тому числі об'єктивними. Однак в Україні це перевищення досягає більш значних розмірів, що потребує аналізу причин цього

явища та розробки заходів державного та галузевого рівня для вирішення цієї проблеми.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому необхідно дослідити стан інфраструктурного, кадрового та медичного забезпечення в регіонах зі значним рівнем надсмертності чоловіків.

Література

1. Курило І. Деякі демографічні передумови формування економічної активності та соціальної стратифікації населення України: [Демографія і процеси відтворення] / І. Курило // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 8. – С. 19–25.
2. Рудницький О.П. Динаміка смертності та дожиття у трудоактивний період // Смертність населення України у трудоактивному віці. – К., 2007. – С. 39–57.
3. Чепелевська Л.А. Тенденції медико-демографічних показників України в XXI столітті // Україна. Здоров'я нації. – 2018. – № 1 (47). – С. 48–52.
4. Чепелевська Л.А., Слабкий В.Г. Роль хвороб органів травлення в падінні трудового потенціалу України // Економіка і право охорони здоров'я. – 2017. – № 1 (5). – С. 10–15.
5. <http://leksii.com/1-177105.html> – електронний ресурс.

Дата надходження рукопису до редакції: 17.10.2018 р.

Сверхсмертность мужчин в Украине: региональные особенности

Л.А. Чепелевская

ГУ "Украинский институт стратегических исследований МЗ Украины", г. Киев

Цель – выявление региональных особенностей сверхсмертности мужчин в Украине.

Материалы: данные Государственной службы статистики Украины. **Методы:** системный подход, демографические, математической статистики.

Результаты. Получены коэффициенты смертности и сверхсмертности мужчин в регионах Украины среди всего, городского и сельского населения. Выявлены регионы с очень высокими коэффициентами смертности и сверхсмертности мужчин.

Выводы. В Украине превышение смертности мужчин над смертностью женщин значительно выше, чем в развитых странах мира. Наивысшая сверхсмертность мужчин наблюдается в таких регионах, как Киевская, Черниговская, Днепропетровская, Кировоградская, Житомирская.

Ключевые слова: сверхсмертность мужчин, Украина, регион, город, село.

Super-mortality of men in Ukraine: regional peculiarities

L.A. Chepelevska

State Enterprise "Ukrainian Institute of Strategic Studies of the Ministry of Health of Ukraine", Kyiv

Purpose – to identify regional peculiarities of men's immortality in Ukraine.

Materials and methods: system approach, demographic, mathematical statistics, materials – data of the State Statistics Service of Ukraine.

Results. The mortality and morbidity rates of men in the regions of Ukraine among the total, urban and rural population were obtained. Estimates of Ukraine's regions according to mortality and mortality rates of men. Revealed regions with extremely high mortality and mortality rates among men.

Conclusions. In Ukraine, excess mortality of men over women's mortality is much higher than in developed countries, especially in certain regions, such as Chernihiv, Zaporozhye, Kirovograd, Zhytomyr, and Kyiv. In these regions, male mortality reaches 20%.

Key words: super-mortality of men, Ukraine, region, city, village.

Відомості про автора

Чепелевська Людмила Андріївна – д.мед.н., професор, зав. відділом медико-демографічних досліджень ДУ „Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України”; пров. Волго-Донський 3, м. Київ, 02099, Україна.